

Natuur.oriolus

bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

Retouradres: Natuurpunt,
Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

VLAAMS DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VOOR ORNITHOLOGIE | JULI-AUGUSTUS-SEPTEMBER 2020 | JG 86 | NR 3
NATUURPUNT | COXIESTRAAT 11 | B-2800 MECHELEN

natuurpunt
Studie

Batumi Raptor Count:
10 jaar later

85

Zeldzame vogels
2019

104

Bruine Kiekendieven van de donkere vorm: mysterieuze vogels

Recent werden enkele adulte mannetjes Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus* van de 'donkere vorm' gemeld en gefotografeerd in Vlaanderen en Nederland. Die vorm is slecht gekend en staat niet in algemene vogelgidsen. Naar aanleiding van een eigen waarneming besloot ik wat verder te zoeken naar informatie. Het blijkt bij ons een grote zeldzaamheid te zijn. In het verre oosten van Europa heb je meer kans om er één te zien, zoals bij Batumi in Georgië (Hoekstra et al. 2020). Ze hebben een erfelijke vorm van melanisme. Bijzonder is dat de donkere vorm waar het hier over gaat een stabiel uiterlijk lijkt te hebben, zeker bij de mannetjes, terwijl de 'normale' Bruine Kiekendieven erg variabel zijn.

› Olivier Dochy

› Foto 1. Dit adult mannetje Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus* van de donkere vorm laat alle kenmerken duidelijk zien (zie tekst). 09/03/2015. Yotvata (Israël) (Foto: Klaus Berre).

Photo 1. Dark morph adult male Marsh Harrier Circus aeruginosus, showing all features well: cold dark brown base colour, broad white band at base of underwing remiges, broad dark trailing edge, silvery grey patch on upperwing nearly copying white of underwing, grey tail and highly contrasting yellow eye and legs. 09/03/2015. Yotvata (Israël) (Foto: Klaus Berre).

Mannetjes: gemakkelijk

De 'stereotiepe' donkere vorm van adulte mannetjes Bruine Kiekendief is bij goede belichting gemakkelijk te onderscheiden van de andere kleevariaties (Clark 1984). Ze zijn donker 'koud' zwartbruin met een opvallende witte baan over de ondervleugel aan de basis van de hand- en armpennen (soms met wat donkere streping of vlekken erin), een opvallend brede zwarte vleugelachterrind en een 'gewone' grijze staart die wat lichter is op de onderzijde dan op de bovenzijde. De bovenkant van de vleugels vertoont een donker-grijze zone als 'doorslag' van waar het onderaan wit is. De gele ogen en poten contrasteren opvallend met het zwartbruin. Al bij al een hele fraaie roofvogel.

Vrouwtjes en jongen: een moeilijke kwestie

Enkel Clark (1984) en Clark & Davies (2018) wagen zich aan een beschrijving van de andere melanistische kleden, namelijk jonge vogels en adulte vrouwtjes. Ook daar lijkt de kleurverdeling stabiel, al baseerde Clark (1984) zich op maar enkele specimen.

De juveniele vogels in hun eerste kalenderjaar zijn volgens de auteurs helemaal donkerbruin, al dan niet met een lichtere plek op het achterhoofd. Op een foto in Clark (1987) van een juveniel vrouwtje is die vlek roomkleurig met donkere streping. Die kleurverdeling zien we regelmatig bij juvenielen in de Lage Landen. Deze juvenielen zijn stevast zwartbruin, maar de nekvlek is eerder warm beige

» Foto 2. Donkere juveniele Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus* met donker gezicht maar met warmbeige nekvlek. Op basis van de afmetingen was het een mannetje. Let op de donkere koudbruine basiskleur van gezicht en lichaam. Bij een echt melanistisch exemplaar verwachten we eerder een 'koud' crèmekleurige nekvlek. Vermoedelijk is dit dus gewoon een donkere variatie binnen de normale kleden, waarbij uitzonderlijk zelfs ook de nekvlek kan ontbreken (Forsman 2016). Alleen het opvolgen van gemerkte individuen kan hierover uitsluitsel geven. Foto links: jagend boven vogelakker in de Moeren, Veurne (W). 03/09/2020. Rechts: hetzelfde exemplaar korte tijd later in het VOC van Oostende, waar het overleed aan verwondingen. (Foto's: Wim Bovens).

Photo 2. Dark juvenile Marsh Harrier Circus aeruginosus with a dark face but with a warm buff coloured neck patch. It was a male, considering the measurements. Mind the cold dark brown base colour of face and body. For a real 'melanistic' individual, we would expect a 'cold' cream-coloured neck patch instead. Probably, this is just a dark variety within normal plumages, where the neck patch can even be lacking completely (Forsman 2016). Only a follow-up during years of tagged individuals can clear this. Photo left: hunting above a wildlife cover field. This bird died of injuries shortly after (photo right). 03/09/2020. De Moeren, Veurne (W) (Foto's: Wim Bovens).

i.p.v. roomkleurig. Er bestaan ook jonge vogels met een volledig donkere kop (Forsman 2016). Het is niet bekend hoe de kleurevolutie van die juvenielen naar een ouder kleed is.

In het lopende *wingtag*-onderzoek van Bruine Kiekendieven kunnen vogels over meerdere jaren worden gevolgd. Er werden al minstens drie dergelijke donkere jongen (van beide geslachten) met warmbeige nekvlek getagd. Eén daarvan, een vrouwtje uit Zeeland (NL), werd na ruim een jaar in Doel (O) teruggezien en was nog niet veranderd, zie foto 3. In de Moeren nabij Veurne (W) was er in de zomer van 2020 een nest met vier van die donkere jongen. Bij het taggen was

het oudste jong al gaan vliegen (zie foto 2). Het jongste jong (een mannetje) zat toen nog in het witte dons en kon niet op kleur geëvalueerd worden. Dat lukte later wel, want dit jong belandde kort na het uitvliegen in het vogelopvangcentrum met een breuk (zie foto 2). Hij overleefde dit helaas niet. De twee andere (1 vrouwtje en 1 mannetje) zijn uitgevlogen. Van de plaatstrouwe vader van dit nest is geweten dat hij eerder licht gekleurd en vermoedelijk minstens vier jaar oud was. Van het vrouwtje hebben de waarnemers geen concrete kenmerken onthouden, en het was dan allicht geen bijzonder kleed (pers. med. Wim Bovens en Kris Degraeve). Dit, en het feit dat de achterhoofdsvlek niet koud crèmekleurig maar warm beige

» Foto 3. Gewingtagde tweede kalenderjaar Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus* met heel donker verenkleed en heel weinig beige aan de kop, alleen op het achterhoofd. Van deze in de zomer van 2019 op het nest als jong gemerkte vogel zijn we zeker van de leeftijd (pers. med. Anny Anselin en Wim Bovens). Foto links: vogel met volle krop. 18/05/2020. Woensdrecht, Zeeland (NL) (Foto: Dian-Mary Stofmeel). Foto rechts: jagend. 24/10/2020. Paardenschor Doel (O) (Foto: Ronny De Malsche).

Photo 3. Wing-tagged second calendar-year Marsh Harrier Circus aeruginosus with a very dark plumage and very little beige on the hindneck only. This bird was tagged as a pullus on the nest in July 2019, so we are sure of its age (pers. comm. Anny Anselin and Wim Bovens). Left: bird with full pouch. 18/05/2020. Woensdrecht, Zeeland (NL) (Photo: Dian-Mary Stofmeel). Right: hunting. 24/10/2020. Paardenschor Doel (O) (Photo: Ronny De Malsche).

» Foto 4. Zijn dit 'echte' melanistische vogels? Links: Niet-juvenile (want al armpennen ruiende) erg donkere Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus*. Dit is volgens de waarnemer heel waarschijnlijk een donkere vorm van het vrouwtje (zie donker oog, mannetje zou al een geel oog hebben). Er vloog ook een heel donkere juveniel bij, maar daar is geen foto van. 24/09/2016. Harchies (H) (Foto: Wouter Faveyts). Rechts: van deze vogel zijn leeftijd en geslacht niet met zekerheid te bepalen. Minstens 2e kj, maar mogelijk al ouder. Op de trektelpost van Batumi (Georgië) gaan dergelijke vogels daarom de boeken in onder het veilige 'non-juvenile'. Er is nog een spoor van een nekvlek te zien, maar (nog?) geen beige op de kop of schouders van een typisch volwassen(er) vrouwtje. 25/09/2010. Batumi, Georgië (Foto: Freek Verdonck).

*Photo 4. Are these 'real' melanistic birds? Left: non-juvenile (in primary moult) and very dark Marsh Harrier *Circus aeruginosus*. The observer thinks it's a female because of the still dark eye. She was in the company of a very dark juvenile, of which there is no picture. 24/09/2016. Harchies (H) (Photo: Wouter Faveyts). Right: this bird is practically impossible to age and sex with certainty. It is at least a 2nd cy bird, but possibly older too. This kind of bird ends up as 'non-juvenile' when noted at the raptor migration counting station in Batumi, Georgia. You can still see traces of a paler neck patch, but the head and the upperwing coverts remain dark, unlike most older females. 25/09/2010. Batumi, Georgië (Photo: Freek Verdonck).*

is, doet vermoeden dat dit donkere jeugdkleed binnen de gewone kleurvariëaties valt, en geen vogels met melanisme betreft.

Nog volgens Clark & Davies (2018) blijven melanistische vrouwtjes vanaf hun tweede kalenderjaar tot adult donker zwartbruin, krijgen ze onderaan een lichtere basis aan de handpennen en behouden ze een lichte vlek op het achterhoofd. Op zich verschillen ze dan nog altijd niet veel van de juvenielen: let op slagpenrui om de leeftijd te bepalen. Juveniëlen tijdens de eerste herfsttrek en de daarop volgende voorjaartrek hebben nog egaal gekleurde en gesleten slagpennen, maar in de zomer en herfst van het tweede kalenderjaar beginnen de pennen één per één te wisselen voor nieuwe (Forsman 2016). Niet-juvenile vogels hebben dan een mix aan ongeschonden verse veren en meer gesleten en gebleekte oude pennen. Juveniëlen van beide geslachten hebben donkere ogen die lichter (geler) worden met de leeftijd. Volwassen mannetjes hebben vaak een felgeel oog, bij vrouwtjes blijft de kleur vaak steken bij amber, maar geel is ook mogelijk. Oogkleur is daarom geen betrouwbaar kenmerk voor geslachtsbepaling.

De mannetjes van de donkere vorm krijgen vanaf hun eerste zomer (2^e kj) al wittere vlekken onderaan de (nieuwe) binnenste handpennen en missen de achterhoofdsvlek. De bovenvleugels krijgen een grijze schijn volgens het kleurpatroon van een adult mannetje dat contrastrijker is. Een vogel van deze leeftijd met foto in Clark (1987) had wat lichtbeige spikkels op schouders en rug. De witte band van de adulte ondervleugel begint dus al door te schemeren, analoog aan de 'gewone' jonge mannetjes. In dit kleed is zo'n donkere vorm al duidelijk herkenbaar. Een jaar later, vanaf de zomer van het derde kalenderjaar, ruïen ze opnieuw en komt het contrastrijke adulte kleed tevoorschijn. Vanaf dan is de determinatie vrij makkelijk.

Variatie troef

Dat de Bruine Kiekendief een variabele soort is, bewijst ook het feit dat in West-Centraal-Frankrijk (Charente-Maritime) een populatie bestaat met een extreme variatie tussen lichte en donkere vogels, vooral bij de mannetjes. Het gaat echter niet over zwartbruine maar warmbruine tinten. Veel vogels zijn zelfs niet eens op leeftijd of geslacht te brengen op basis van hun verenkleed. Niet minder dan 24

% van de juvenielen hadden een donkere kop met een lichte nekvlek en 1% had zelfs een volledig donkere kop. Dit waren zowel mannetjes als vrouwtjes. Geen van die vogels had bleke bovenvleugeldekveren. Bij de adulte vrouwtjes kwamen ook vogels met enkel een nekvlek of zelfs een helemaal donkere kop voor. Omdat het een bijzondere populatie betreft, kunnen de genoemde percentages allicht niet veralgemeend worden naar alle Bruine Kiekendieven (Blanc et al. 2013).

Al bij al lijkt het met deze beperkte stand van de kennis op dit moment nog moeilijk om met zekerheid de jonge en vrouwelijke 'echt melanistische' vogels – dus met een melanisme-mutatie die zich bij mannetjes uit als die typische donkere vorm - in het veld met zekerheid te onderscheiden van donkere variaties van de 'gewone' Bruine Kiekendieven, en dan met name de gemiddeld donkerder juvenielen. Hier lijkt nog werk aan de winkel voor iemand die zich op een systematische manier door grote fotodatabanken wil worstelen, zoals Blanc et al. (2013) deden. Het is daarbij zelfs ook de vraag in hoeverre de melanisme-mutatie zich duidelijk uit bij vrouwtjes (zie verder).

Melanisme zit in de genen

De term 'melanisme' is een vlag die meerdere ladingen dekt. Het is een kleurafwijking die ontstaat door een fout of mutatie in bepaalde genen. Zo'n mutatie kan zich op drie manieren uiten: de dosis donker pigment verandert (hoe hoger de concentratie pigment, hoe donkerder de kleur), de verhouding tussen de twee soorten donker pigment wijzigt (nl. eumelanine dat naargelang de concentratie zorgt voor koudbruin, over grijs tot zwart en phaeomelanine dat zorgt voor warmbruine kleuren), of de locatie in de veren waar dat pigment moet komen verandert. Een constante bij melanisme is dat donkere veerpartijen donkerder worden, maar oorspronkelijk witte veergedeelten blijven vaak wit. Er zijn dus veel vormen van melanisme mogelijk, ook binnen dezelfde soort. Bij soorten met een groot kleurverschil tussen de geslachten – zoals bij kiekendieven – kan hetzelfde type afwijking zich anders uiten. Indien de melanisme-mutatie vooral het zwarte eumelanine beïnvloedt, dan zal het effect bij de mannetjes opvallender zijn dan bij de vrouwtjes. Mannetjes Bruine Kiekendief hebben meer eumelanine, omdat ze - zeker in de vleugels - meer zwarte en grijze veren hebben dan de overwegend bruine vrouwtjes.

► Foto 5. Melanistisch mannetje Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus*. In de trekvogelflessenhals van Batumi in Georgië heb je de beste kans om zo'n prachtbeest te zien. Elk najaar passeren er enkele tientallen. 06/09/2012 Batumi, Georgië. (Foto: Albert de Jong). Zie ook de foto in Hoekstra et al. (2020).

Photo 5. The best chances to see such a beauty is at the Batumi bird migration bottleneck where each autumn some tens pass. 06/09/2012 (Photo: Albert de Jong). See also the picture in Hoekstra et al. (2020).

Als melanisme door een toevallige mutatie ontstaat, dan is het een zeldzaam feit in de populatie. Als de afwijking de overleving niet schaadt, of mogelijk zelfs bevordert, dan kan deze erfelijke eigenschap blijven bestaan in de populatie en zelfs 'gewoon' worden.

► Foto 6. Adulte mannetjes Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus* van de donkere vorm zijn makkelijk herkenbaar aan de stabiele kleurverdeling (zie tekst). Dit zijn de enige twee mij bekende Belgische waarnemingen met foto van een adult mannetje donkere vorm. Boven: jagend. 24/07/2009. 't Pompje te Oudenburg (W) (Foto's: Johan Buckens). Onder: al cirkelend naar noordoost overtrekkende vogel. 06/04/2019. Kleiputten Ploegsteert (H) (Foto's: Olivier Dochy). Let op: door fotografische effecten tonen de vogels op deze foto's iets warmer van kleur dan in het echt.

Photo 6. Dark morph adult males Marsh Harrier Circus aeruginosus are easily recognisable by their stable colour partitioning. These are the only two known observations of such a bird, proven with a picture, from Belgium. Top: hunting. 24/07/2009. 't Pompje te Oudenburg (W) (Photos: Johan Buckens). Bottom: my observation on 06/04/2019 at Ploegsteert (H), a migrant heading northeast (Photos: Olivier Dochy). Remember that photographic effects show slightly warmer colours on these photos than in reality.

Dit is bijvoorbeeld het geval met de lichte en donkere kleurvormen (ook wel kleurfasen genoemd) van de Kleine en Middelste Jager *Stercorarius parasiticus*, resp. *pomarinus* of de Dwergarend *Hieraetus pennatus* (Driessens & van Grouw 2016; van Grouw 2017). Een soort als de Buizerd *Buteo buteo* vertoont een heel spectrum van bijna wit tot erg donkerbruin, maar een stereotiepe 'donkere vorm' lijkt te ontbreken (Kappers et al. 2017). Die is overigens wel gekend bij de ondersoort Steppebuizerd *B. b. vulpinus* (Forsman 2016). De complexe genetica van die kleurvariaties en de invloed daarvan op de overleving van vogels (pure Darwinistische evolutie dus) is momenteel volop in onderzoek (van Grouw 2017, Kappers et al. 2018).

Van de helft van de 16 kiekendievensoorten ter wereld zijn donkere of 'melanistische' vormen gekend. De genetische afwijking zou vooral voorkomen aan de buitenrand van het broedgebied van elke soort (Simmons 2000). In West-Europa is dit bijvoorbeeld het geval met de Grauwe Kiekendieven *Circus pygargus* van het Iberisch schiereiland waar de donkere vorm 2% tot lokaal 20% van de populatie omvat (Pandolfi 2000). Verder oostelijk en ook in België is deze vorm heel wat zeldzamer (slechts 4 of 5 verschillende individuen met kleed 'afwijkend' in de databank van waarnemingen.be sinds 1900, allemaal vanaf 2010). Dit melanistische kleed is beter gekend dan bij de Bruine Kiekendief en staat vaker in veldgidsen afgebeeld. Een melanistisch mannetje, vrouwtje of juveniel is in dat kleed goed herkenbaar en sterk verschillend van de 'normale' vogels (Forsman 2016).

Een zeldzaam geval

Van de donkere vorm van de Bruine Kiekendief bestaan verder geen concrete cijfers. Diverse auteurs melden dat de donkere vorm vooral in het oosten of ten oosten van Europa voorkomt of nemen dat van elkaar over (de eerste was Clark 1984, de latere monografieën van Clarke (1995) en Simmons (2000) vermelden niets nieuws). Een zoektocht via Google leidt tot enkele met foto's bewezen meldingen op fora, van doortrekkers hier en daar in West-Europa (Verenigd Koninkrijk, Corsica, Malta). Ook in Israël zijn ze ronduit zeldzaam met hooguit enkele per jaar langs Eilat (Shirihai 1996). Langs Batumi (Georgië) trekken er enkele tientallen adulte mannetjes per najaar, maar dat is op een grote steekproef van ruim 6.500 Bruine Kiekendieven waarvan een deel een ver oostelijke afkomst kan hebben (Hoekstra et al. 2020). In Batumi heb je waarschijnlijk de beste kans om er één te zien.

Voor de Lage Landen zijn dit de enige mij bekende waarnemingen van mannetjes Bruine Kiekendief van de donkere vorm, met sluitende beschrijving of foto's:

- 08-14/06/1992 ter plaatse (maar gewond geraakt en vermoedelijk gestorven) Almere (NL) (van Beusekom 1996)
- 24/07/2009 ter plaatse jagend, 't Pompje, Oudenburg (W) (J. Buckens)
- 01/04/2019 langstrekkend, Lozerheide bij Weert (NL) (<https://www.trektellen.org/photo/view/74190> tot 74194) (R. Bouwman, P. van Rooij)
- 06/04/2019 langstrekkend, Ploegsteert (H) (O. Dochy)

De beide waarnemingen begin april 2019 vielen samen met een lange periode van oostenwind. Dat was ook zo, hoewel in de zomer, bij van Beusekom (1996). Een ver oostelijke origine van deze vogels valt dus niet uit te sluiten. Dan zouden het dus regelrechte dwaalgasten zijn, maar het is altijd mogelijk dat de mutatie hier ook eens plaatsvindt. Zo viel de juliwaarneming in Oudenburg in een periode met zuidwestenwind en regelmatig buien. Misschien was dit een lokale vogel? Het is in ieder geval een erg zeldzaam kleed. Geef dergelijke gevallen dan ook steeds door via waarnemingen.be met de code 'afwijkend' voor 'Stadium/kleed' en geef wat uitleg in het toelichtingsvak. Overigens is het leerrijk om eens te kijken bij de foto's van de soort in waarnemingen.be: de variatie binnen de 'gewone' kleden is enorm. Nieuwe veldgidsen mogen daar gerust wat meer aandacht aan besteden.

Dankwoord

Graag bedank ik Hein van Grouw van het Natural History Museum in Londen voor zijn grote hulp bij het wegwijs raken uit kleurafwijkingen in het algemeen en melanisme in het bijzonder. Wouter Vansteelant, Miguel Demeulemeester, Wouter Faveyts en Wim Bovens waren erg behulpzaam bij het opsporen van literatuur en brachten kritische reflecties aan. Wim Bovens en Anny Anselin dank ik voor hun snelle reacties op vragen over gewingtagde vogels, en de fotografen voor hun beelden.

Olivier Dochy, olivier.dochy@outlook.com

Referenties

- Blanc J-F, Sternalski A & Bretagnolle V. 2013. Plumage variability in Marsh Harriers. *British Birds* 106 (3), 146-158. <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00735652>
- Clark WS. 1984. The dark morph of the Marsh Harrier. *British Birds* 80: 61-72.
- Clarke R. 1995. *The Marsh Harrier*. Hamlyn, London.
- Clark WS & Davies R. 2018. *African Raptors*. Helm Identification Guides, Londen.
- Driessens G & van Grouw H. 2016. Vogels kijken en herkennen, deel 11. Kleurafwijkingen. *Natuur.oriolus* 82 (1): 19-27.
- Forsman D. 2016. *Flight identification of raptors of Europe, North Africa and the Middle East*. Bloomsbury, London.
- Hoekstra B, Jansen J, Engelen D, de Boer F, Benjumea R, Wehrmann J, Cavailles S, Kaasiku T, Jansen D, Fetting P, Antila A, Bovens W, Dochy O & Vansteelant W. 2020. Batumi Raptor Count: van roofvogeltrek monitoren tot actieve bescherming langs een trekroute vol bedreigingen. *Natuur.oriolus* 86(3): 85-103.
- Kappers EF, Chakarov N, Krüger O, Mueller AK, Valcu M, Kempnaers B & Both C. 2017. Classification and temporal stability of plumage variation in Common Buzzards. *Ardea* 105 (2) : 125-136.
- Kappers EF, de Vries C, Alberda A, Forstmeier W, Both C & Kempnaers B. 2018. Inheritance patterns of plumage coloration in Common Buzzards *Buteo buteo* do not support a one-locus two-allele model. *Biol. Lett.* 14 : 20180007. <https://royalsocietypublishing.org/doi/10.1098/rsbl.2018.0007>
- van Beusekom R. 1996. Dark morph Marsh Harrier in Flevoland in June 1992. *Dutch Birding* 18: 237-238. https://issuu.com/dutchbirding/docs/db_18_5_1996
- Pandolfi M. 2000. First dark morph brood of Montagu's harriers (*Circus pygargus*) in 14 years in Italy. *J. Raptor Res.* 34(4):340-341.
- Shirihai H. 1996. *The Birds of Israel*. Academic Press, London.
- Simmons R. E. 2000. *Harriers of the World: Their behaviour and Ecology*. Oxford Univ. Press, Oxford, England.
- van Grouw H. 2017. The dark side of birds: melanism—facts and fiction. *Bulletin of the British Ornithologists' Club* 137 (1): 12-36.

Samenvatting - Summary - Résumé

De Bruine Kiekendief is heel variabel gekleurd met o.a. vele tinten bruin. Dat geldt voor beide geslachten en alle leeftijden. Heel zelden komt een unieke 'donkere vorm' voor, vooral in het oosten van zijn verspreidingsgebied. Zulke vogels zijn heel zeldzaam in West-Europa. Die vorm ontstaat door een mutatie in de genen met impact op met name het donkere pigment eumelanine. Dit heet 'melanisme'. Naar aanleiding van enkele recente waarnemingen van melanistische mannetjes in Vlaanderen en Nederland, wordt in dit artikel de herkenning toegelicht. Adulte mannetjes in dit kleed zijn makkelijk herkenbaar, maar van jongen en vrouwtjes is er momenteel te weinig informatie om met zekerheid te weten hoe ze van donkere 'normale' vogels te onderscheiden zijn.

Dark morph Marsh Harriers, mysterious birds

The Marsh Harrier Circus aeruginosus has a very variably coloured plumage, with many colour tones of brown. This is true for both sexes and all ages. Very rarely, a unique 'dark morph' appears, mostly in the eastern parts of its distribution. Such birds are very rare in Western Europe. This morph is the consequence of a mutation in a gene that has an impact

on especially the dark colour pigment eumelanin. This is called 'melanism'. After a few recent observations in the Low Countries, this article explains how to identify these birds. Adult males of the dark morph are easily recognisable, but information is lacking to be sure about how young birds and females really differ from dark 'normal' ones.

Busards des roseaux de la forme sombre: oiseaux mystérieux

Le Busard des roseaux Circus aeruginosus est de couleur très variable avec de nombreuses nuances de brun. Cela s'applique aux deux sexes et à tous les âges. Une 'forme sombre' se produit très rarement, surtout à l'est de son aire de répartition. Ces oiseaux sont très rares en Europe occidentale. Cette forme est le résultat d'une mutation dans les gènes avec notamment un impact sur l'eumélanine, un pigment de couleur brun-noir. C'est ce qu'on appelle le 'mélanisme'. Suite à quelques observations récentes d'individus mélaniques en Flandre et aux Pays-Bas, cet article commente la détermination. Les mâles adultes, présentant ce plumage, sont facilement identifiables, mais il n'y a actuellement pas assez d'informations sur les jeunes et les femelles pour savoir avec certitude comment les distinguer des oiseaux foncés 'normaux'.